

'Recht doen aan leerlingen en ouders'

Onder die titel heeft Noorlander in 2005 een indrukwekkend proefschrift gepubliceerd.¹ Het gaat over de rechtspositie van leerlingen en ouders in het (Nederlandse) primair en voortgezet onderwijs. Het boek is primair bedoeld voor vakjuristen, maar bij gebruik als naslagwerk kunnen mensen uit de onderwijspraktijk er ook veel van hun gading vinden. Hierna worden er steekproefsgewijs een paar onderwerpen uitgelicht.

Hfst. 3.3 Openbaar onderwijs: levensbeschouwelijk neutraal (p.30 e.v.). De auteur maakt onderscheid tussen *passieve neutraliteit* (terughoudendheid op levensbeschouwelijk terrein), *actieve neutraliteit* (actieve overdracht van algemene waarden die in de Nederlandse traditie erkend zijn) en *actieve pluriformiteit* (bijdragen aan de bewustwording m.b.t. de verscheidenheid van normen en waarden die in de Nederlandse samenleving leven). Volgens de auteur is de laatstbedoelde interpretatie van neutraliteit tegenwoordig gemeengoed in het onderwijsrecht [maar er zijn natuurlijk politieke partijen die er anders over denken].

Hfst. 4. Vrijheid van onderwijs (p.51 e.v.). Traditioneel wordt met de vrijheid van onderwijs bedoeld dat men een (door de Staat bekostigde) school mag exploiteren waarin de eigen *visie op mens en samenleving* tot uitdrukking wordt gebracht. Dat is de vrijheid van **richting**. Daarnaast onderscheidt de auteur de vrijheid van **inrichting**, die ook de eigen *pedagogisch-didactische opvattingen* weerspiegelt. Beide vrijheden vinden hun grenzen in door de Staat te stellen deugdelijkheidseisen, maar de bevoegdheid tot het stellen van dergelijke eisen worden anderzijds begrensd door beide vrijheden, aldus de auteur.

Hfst. 5.6 De professionele autonomie van de leraar (p.92 e.v.). Als professional mag de leraar verlangen dat hij voldoende ruimte krijgt om gestelde onderwijs- en vormingsdoelen zo goed mogelijk te bereiken en iedere leerling in zijn of haar ontwikkeling te ondersteunen. Volgens de auteur moet deze 'pedagogische vrijheid' van de leraar beter beschermd worden in de onderwijswetgeving. Anderzijds besteedt de auteur, gevangen in de Nederlandse verhoudingen, weinig aandacht aan de bescherming van leerlingen tegen onevenwichtige missionaire of propagandistische activiteiten: in het bijzonder onderwijs zijn deze gesanctioneerd door de vrijheid van onderwijs, in casu de vrijheid van richting!

Hfst. 7. Gelijke onderwijskansen (p.133 e.v.). Hoofdstuk 7 gaat over gelijke behandeling van iedere leerling (non-discriminatie) enerzijds en gelijke kansen voor iedere leerling anderzijds. Bij het scheppen van gelijke kansen valt ook te denken aan corrigerende ingrepen om kansachterstanden op te heffen.

Hfst. 9.3.2.1 Het recht op een veilige school (p.185 e.v.). Bij de bespreking van de rechten en plichten van leerlingen, komt onder meer het recht op een veilige school aan de orde. Ten tijde van het verschijnen van deze publicatie kon de auteur nog niet anticiperen op de wijziging van de ARBO-wet (veiligheid en welzijn van leerlingen wordt inmiddels in veel mindere mate door die wet beschermd).

Hfst. 12.5 De vrijheid van godsdienst en levensovertuiging (p.421 e.v.). In het kader van hoofdstuk 12, over de uitoefening van klassieke grondrechten in de school, gaat de auteur onder andere in op de vrijheid van leerlingen om hun godsdienst te belijden. Hij behandelt kledingvoorschriften en faciliteiten om te bidden, maar hij doet geen moeite andere aspecten uit te diepen, zoals het vrijdagsgesbed van moslims, godsdienstige feestdagen en de voedingsvoorschriften van minderheidsgroepen.

Hfst. 13. Kwaliteit van het onderwijs (p.450 e.v.). De auteur gaat ervan uit dat een school vooral inspanningsverplichtingen heeft en geen resultaatsverplichtingen. Wat de basisschool betreft, constateert hij in dat verband dat de onderwijsinspectie erop toeziet dat niet teveel leerlingen een klas doubleren. De auteur gaat niet in op de vraag in hoeverre de basisschool toch een zekere resultaatsverplichting heeft inzake het bijbrengen van basisvaardigheden op het gebied van lezen, schrijven en rekenen (en daarmee de plicht om een extra leerjaar aan te bieden aan leerlingen die deze basisvaardigheden nog onvoldoende onder de knie hebben).

Hfst. 14. Beoordeling van onderwijsprestaties (p. 517 e.v.). Mede dankzij veelvuldige beroepsprocedures in het hoger onderwijs, zijn er in het onderwijsrecht duidelijke maatstaven ontwikkeld over de rechtspositie van leerlingen en studenten op het gebied van de prestatiebeoordeling. Opvallend is dat de auteur weinig aandacht besteedt aan de beoordeling van leerprestaties op de basisschool.

Hfst. 15. Tuchtrecht (p. 589 e.v.). In het tuchtrecht worden pedagogische maatregelen (straf) en ordemaatregelen (al dan niet tijdelijke ontzetting uit het recht op deelname aan het onderwijs- en examen-

programma) onderscheiden. Wat de pedagogische maatregelen betreft zijn lijfstraffen in Nederland tegenwoordig verboden. Maar de auteur inventariseert verder geen criteria waaraan pedagogische straffen zouden moeten voldoen. Om maar eens wat te noemen: mag de docent vernederende straffen uitdelen? of mag de school goederen (zoals 5 gram hasj) verbeurdverklaren als met het bezit ervan de schoolregels overtreden worden?

Wes Holleman
ethische kroniek 13-7-2007
www.onderwijsethiek.nl

¹ Handelseditie (paperback): <http://www.wolfpublishers.nl/eu/product.php?id=291#>.